

S V E A.

Folk-kalender

FÖR

1887.

FYRTIOTREDJE ÅRGÅNGEN.

Med bidrag af

Ernst Ahlgren, Richard Bergh, August Bondeson, G. af
Geijerstam, Frans Hedberg, Carl Larsson, Oscar
Levertin, Claës Lundin, Georg Nordensvan, Saxon,
Albr. Segerstedt, Carl Snoilsky, Aug. Strind-
berg, K. A. Tavaststjerna, Karl Warburg,
H. Wieselgren, Henr. Wranér, m. fl.,

samt

med 119 illustr. i ljustryck, träsnitt och zinketsning
efter teckningar af

Carl Larsson, Georg Pauli, Viktor Andréén, m. fl.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Fairbrook's krögare.

Tom Millner hade varit en ärans man. Men nu var han död, och i dag skulle de följa honom till hans sista nattherberge, grafkapellet, der hans kista skulle stå till sjelfva begrafningsdagen.

Tom Millner var Fairbrooks första krögare, och han kom dit samtidigt med de första jernvägsarbetarne, då Fairbrook endast låg i sin linda. Han kom dit på sina egna ben och med en kagge bränvin på ryggen i en blaggarnspåse. Då var Tom nyss fyllda tjugutre år. Till den dagen hade han endast varit stalldräng på en krog, men han hade "geni".

Sin utskänkningslokal hade han i en af de sämsta stugorna, som han fick hyra för nästan ingenting, men den stugan blef eftersökt som den elegantaste salong; mången blef varm om hjertat bara vid att tänka på den stugan.

Och Fairbrook växte till, tog sig upp från en liten håla af en jernvägsstation till en stor och blomstrande köping med handel och näringar. Tom Millners lokal växte också. Den var så att säga Fairbrooks hjerta, medelpunkten för dess hela lif; den sög till sig från alla håll som genom ett fint förgrenadt ådernät, och från den strömmade värme och lif åter ut i rika flöden; genom den omsattes allt, reglerades allt. Den tömdes och fylldes med regelbundna slag, fylldes på eftermiddagen och tömdes på natten, när väktaren tutade tolf.

När Fairbrook vuxit till köping, hade Toms hus vuxit till ett ståtligt hotell. Alltid jemna steg och Tom

Millner var Fairbrooks rikaste man. Men ingen missunnade honom det.

Så långt en Fairbrooks pojke kunde minnas tillbaka, hade hans ifrigaste åtrå varit att hinna den ålder, då han kunde anses värdig att träda in öfver pappa Millners tröskel. Det sjuttonde året var det vanligaste för rikt folks söner. De fattiges kunde få vänta mycket längre, ja ända tills de af egen arbetsförtjenst kunde lägga af till en halfva öl. Men en högtidsstund var det dock för alla att första gången stiga in om dessa massiva dörrar och gå fram till den långa disken för att göra sin requisition. Och alla hade de denna nervöst bekymmerslösa min, som ville inbilla folk att de gjort detta hundra gånger förut. Och alla rönt de samma vänliga emottagande af detta stora, varma hjerta.

På detta sätt var det Tom Millner blifvit ett slags patriark i Fairbrook, älskad af alla utom af gifta qvinnor. Kanhända hans egen dock var ett undantag, ty han var en god make och en god far. Hvar gång han var full — och det var han en gång på för- och en gång på eftermiddagen — svor han på att hans fru var den finaste frun i hela Fairbrook och att han sjelf dragit upp henne från simpel värdshuspiga, och hvad barnen beträffar, kunde han aldrig se dem utan att af gammal vana sticka handen i högra byxfickan, der slantarne lågo.

Tom var en vänsäll man, som gerna bjöd, — åtminstone de första glasen. Han var också afhållen som få. Mången hustru hade för hans skull fält tårar som af den bittraste svartsjuka, ty med en slug liten blinkning af sitt ena öga kunde han förmå mycket mer än hon med alla sina böner.

Tom Millner var tryggare i sin ställning än någon monark på jorden. Men hur afhållen han var hade han dock sina afundsmän. Och många af dessa skrattade

skadegladdt när goodtemplarismen började taga fart i Fairbrook. Nu skulle Tom Millner få se!

Men han kände den menckliga naturen och skratade igen, — visste nog att han skulle få skratta till sist; hade inga bekymmer för den saken. Derfor kunde han stå på sin trappa och se på goodtemplarnes utfärder så godmodigt som om han stått och sett på stinnet i en fisksump. De kunde gerna gå der och roa sig så länge, nog visste han hvar han hade dem ändå. Och när han en gång i liqid för ett kvarter bränvin fick ett goodtemplarmärke i stället för sin betalning, blef han visst icke ond öfver bedrägeriet, gjorde icke ens en anmärkning deröfver, utan gick endast in och visade det runda lilla märket för sina stamgäster, som gladdes med honom öfver denna penning. Tom Millner var stolt öfver den som om den varit en medalj. Den var mer än det; den var ett bevis på att han hade rätt: han hade ju sagt dem hela tiden, att det der ofoget icke skulle räcka länge. Han kände menniskonaturen.

Aldrig sattes ett större företag i gång i Fairbrook, utan att Tom Millner skulle vara med, ty hos honom lågo kapitalerna. Hjelpsam var han, och i både glädje och bedröfvelse hade han ett deltagandets ord för sina vänner, jemte ett glas och en cigarr. Och alltid gingo de gladare hem än de kommit dit.

Ja, det var ett välsignadt hus, Tom Millners. Endast de gifta qvinnorna kunde icke inse det; de förbannade det alla.

Tom Millner var icke anstucken af moderna idéer om jemlikhet och dylikt. Det skulle vara ordning i allt, hvar och en skulle till den plats dit han hörde. Hans etablissement var inrättadt efter dessa principer.

Näst intill stallet fans det en logeliknande krogstuga, der finkelsupar såldes i glasvis. Dit kommo

fiskare och förbänder af fattigaste sorten, kringstrykare och tiggare, som kunde få byta sig till en sup för det hopbettlade brödet, dit kom positivspelaren med sin brunstekta käring, dit kommo hästskojare och tattarfölje, som inte kunde vara bland hederligt folk, och när de icke längre kunde hänga kvar på träbänkarne derinne, fans det alltid i stallet två stora, tomma bås, med tillräckligt balm att lägga dem i.

Så fans det den stora lokalen i nedre våningen, der Tom nästan alltid höll till, och der hans fru — han sade aldrig min hustru — stod bakom disken med händerna på höfterna och gullringar på fingrarne, riktiga gullringar med diamanter som voro äkta.

Här, vid småbord längs fönstren, eller innanför i sidorummen sutto byns borgare och pokulerade vid toddy och punsch. Toddyn var ställets specialitet.

Här dryftades dagens on dit's, här uppgjordes affärer och druckos "likköp", här öfverräknades rösterna till blifvande sockenstämmor, hit kommo alla nyheter, här lästes alla tidningar, här stred man för sin politiska öfvertygelse; här bombarderade man hvarandra med bevis, eller i nödfall med toddyglasen. Mat kom här sällan i fråga. Mat hade man hemma. Hvad f-n skulle man med mat!

Nej, skulle man ha *det* fick man gå en trappa upp. Der fans matsal, festivitetsvåning och gästrum. Här var det mera omvexling, — icke gifna stamkunder, som hade egna platser och som kände ställets vanor lika väl som sina egna fickor. Här var det fullt hus ibland, och ibland var det tomt. Hit kunde ortens godsegare komma för att taga sig ett champagnerus, ja det hände till och med en gång att två emanciperade fruar följde med sina män dit upp för att supera, till stor fasa för

Fairbrooks ärbara matronor, som hellre skulle låtit steka sig lefvande än att gå och sätta sig på ett värdshus.

Dit kommo hela klungor af rika bondsöner, åtföljda af sina utkorade, som skulle bjudas på vin. Marknadsdagar kunde deras glada stöj höras ända ut på gatan. Vidare var det här alla handelsresande hade sitt tillhåll, när de som gräshoppor hemsökte landet; här visade de sina varor för små köplystna bodfröknar och eldade under deras affärshåg med Tom Millners finaste drufva.

Hit samlades slutligen alla de äkta män, som strejkat med anledning af att hushållspenningarne icke ville räcka, eller att skurningen var för ibållande, eller den äktenskapliga konversationen tog ledsamma vändningar.

Refrängen i deras mest ljungande upprorstal var alltid denna: "då äter jag min qvällsmat på hotellet". Det var en spik som drog, det. Och hjälpte inte det, så hjälpte ingenting. I alla händelser hade man ju en god supé samt medvetandet om att ha visat sig som herre i sitt hus.

Det fans hvarje afton en fyra fem herrar, som superade der, hvilket bevisade, att den manliga upprorsanden måtte vara särdeles stark i Fairbrook.

Men nu var det — som sagdt — slut med Tom Millner. Den sista tiden han lefde var han alldeles förvänd. Han satt i en vrå, skelade med ögonen förbi sin nässpets och ned på sin framsträckta tunga. Det hade fallit ned hår på den, sade han, och han skulle plocka dem af. Han hade icke tid att tala med någon, utan ytterst knapphändigt. Ett ord framstött då och då, medan han såg upp med sina rödådriga ögon, på en gång allvarligt och förströdt, som om det varit honom ytterst olägligt att bli störd i hvad han förehade. Och så härfvade han igen. Han drog fram långa hår — som det såg ut — han såg på dem, han höll dem mot

dagsljuset och mätte deras längd, han följde dem med ögonen när de sjönko till golfvat, och han gjorde det så illusoriskt att en betraktare verkligen kunde frestas att tro på dessa hårs tillvaro. Han grinade så illa, han drog sitt ansigte tillbaka med sådana ryck af obehag, att man kunnat svära på att han verkligen kände kittlingen af dessa hår på sin framsträckta tunga.

När han ändtligen, efter några dagar, blef håren qvitt, började han gå omkring på golfvat och plocka upp synålar. Han böjde sin tjocka lekamen så att man tyckte ryggen borde brista. Han nöp efter nålarne med sina stora, trubbiga fingrar, han nöp miste och nöp omigen; han var alldeles outtröttlig, och han skrattade fänigt hvar gång han trodde sig ha fått fatt i en.

Ja, och så slutligen blef det förbi med honom. Och så skulle han bäras bort. Den stora begrafningen skulle ega rum några dagar senare, när man hunnit anordna allt så högtidligt som möjligt. I dag var det endast hans allra närmaste vänner som gingo med, och endast på det kistan icke skulle färdas ensam. För resten var der hvarken klockare eller prest med och ingen klockringning heller. Allt det der hörde till begrafningsdagen, och då skulle hela Fairbrook hedra Tom Millners minne.

Det var en blåsig vinterdag med smutsig snö och rusk. Derfor hade gubbarne icke klädt sig i höga hattar, utan i pelsar och vintermössor.

Det var bortåt eftermiddagen, som de gåfvo sig åstad, och solen hade just gått ned. Snön kastade en kall och gråaktig dager öfver allting.

Det var en egendomlig anblick att se denna lilla hop af gamle män tåga framåt vägen efter den långsamt framglidande släden. De liknade en flock stora, klumpiga djur, hvilka med hängande hufvuden följde efter en död kamrat, som släpades bort.

Sedan kistan satts in i kapellet återvände den lilla skaran till sorghuset för att bjudas på någon välfägnad. Toddy, punsch och cigarrer serverades i ett af de större sidorummen på nedra bottnen.

Det doftade af varm, fin konjak. En och annan tände sin cigarr. Några samtalade, men så lågt som om de varit rädda för sina egna röster, andra sutto tysta, stirrande framför sig med uttryckslösa blickar. De gamla toddyveteranerna voro bragta ur toddystämningen.

Den rike skraddaren knep gång på gång med ögonlocken för att bli tårarne qvitt. Gubben Pebblestone satt och höll om sitt toddyglas med båda händerna, under det han vaggade fram och tillbaka med öfverkroppen. Alla dessa ansigten hade någonting gemensamt med hvarandra. Det var slappheten, pussigheten, den rödblå färgen och de uppsvällda näsorna. Men till detta hade kommit ännu något mera, hvilket hvar och en sökte dölja, och som gjorde att två och två af dessa blickar icke vågade mötas. Det var något af en stum, häpen fråga; det var djurets själlösa skräck för döden.

De hade supit på begrafningar, spelat kort på begrafningar, surrat i sorgehus som värmda flugor; ty att andra dogo, hvad rörde det dem! Men detta var mer än sorgehus och begrafning: en stor tung hand hade fallit ned midt ibland dem; Tom — sjelfva medelpunkten i deras lag — hade fått "följa med". Och den handen skulle slå om igen och skulle träffa, det kände de nu.

Tom Millners död var ett varsel för dem alla.

En sådan samling! Det var Fairbrooks urinvånare. För ett tjugotal år sedan voro de alla driftiga affärsmän eller dugliga handtverkare. Nu voro de flesta af dem kapitalister, som icke längre skötte rörelse, utan togo sig bekymmerslösa gammaldagar efter egen smak.

“Nej min själ,” sade gubben Pebblestone slutligen i det han reste sig upp, “nej min själ . . . , det går inte. Det är som om det sutte en propp i halsen. Jag får ingenting ner. . . . Tänka sig detta dödsfall! Han var inte mer än sextio år, fyra år yngre än jag. Och vi sågo honom alla i detta rum för jemt en månad sedan, frisk och kry, den roligaste och piggaste bland oss alla, — här snöt sig talaren och det hördes en snyftning borta från en vrå — “men så är det: vi skola alla den vägen vandra; i dag röd och i morgon död . . . Fairbrook blir aldrig hvad det varit — aldrig mer! Ni ska’ få se och sanna mina ord! — Om vi inte visste hvad Tom Millner var för en karl, så få vi veta det nu . . . *Jag* kan inte, *jag* kan inte“. — Han såg på toddyn och skakade sitt stora hufvud. — “Detta är mer än en vanlig begrafning, det är som om man lagt sig sjelf i kista. Nu går jag hem; ni andra få göra hur ni vill.“

De som suttit reste sig. Alla kände de liksom gubben Pebblestone, att något gått ur sina fogar, som aldrig mer kunde komma i lag; därför låg det en tyngd öfver deras sinnen, därför kunde de samtal, som dött af sig sjelfva, icke mer komma i gång. De togo sina mössor, kastande skygga blickar på hvarandra; den hemliga skrämsel, som smög omkring, vågade ingen ens nämna, den låg och gömde sig i tomma, förstämnda sinnen.

Och tysta gingo de derifrån.

Så länge Tom ännu stått qvar, hade det varit en vanans trygghet öfver allt; de hade känt sig lugna hvad än hade händt. Men nu var det som om en fördämning gifvit vika, nu kändes det som om en ny tid skulle bryta in öfver dem och skölja bort både dem och deras — en ny tid, som de icke kunde förstå.

Ernst Ahlgren.